

**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ  
НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ**

**Анотація.** Статтю присвячено результатам проведеного статистичного аналізу динаміки попиту та пропозиції робочої сили в Україні за 2007—2013 рр. Розглянуто співвідношення попиту та пропозиції робочої сили за різними соціально-економічними ознаками.

**Ключові слова:** попит, пропозиція, співвідношення, навантаження, робоча сила, робоче місце.

**СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ  
СООТНОШЕНИЯ СПРОСА  
И ПРЕДЛОЖЕНИЯ РАБОЧЕЙ СИЛЫ  
НА РЫНКЕ ТРУДА УКРАИНЫ****STATISTICS ANALYSIS  
OF THE RELATIONSHIP BETWEEN  
DEMAND AND SUPPLY OF LABOR  
IN UKRAINE**

**Аннотация.** Статья посвящена результатам проведенного статистического анализа динамики спроса и предложения рабочей силы в Украине за 2007—2013 года. Рассмотрены соотношения спроса и предложения рабочей силы в разрезе различных социально-экономических признаков.

**Ключевые слова:** спрос, предложение, соотношения, нагрузка, рабочая сила, рабочее место.

**Annotation.** This article is devoted to the results of a statistics analysis of the dynamics of demand and supply of labor in Ukraine for 2007—2013 years. Examined the relationship between demand and supply of labor in the context of various socio-economic characteristics.

**Key words:** demand, supply, relationships, workload, labor, workplace.

**Вступ.** Існуюча система інформаційно-аналітичного забезпечення аналізу та оцінювання ринку праці стосовно співвідношення попиту та пропозиції на робочу силу потребує подальшого вдосконалення. У роботах таких учених, як З. Бараник, С. Бандур, Д. Богиня, В. Врублевський, П. Долішній, Т. Заяц, Р. Капелюшніков, В. Костаков, Л. Костін, Ю. Краснов, І. Крижко, Е. Лібанова, Н. Павловська, В. Новіков, В. Онікієнко, І. Петрова, В. Петюх, В. Савченко досліджено проблеми попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці. Варто відмітити, що потенційними джерелами статистичної інформації щодо визначення кількості робочих місць і вільних вакансій є дані, що надаються державними службами зайнятості, публікуються як оголошення в інтернеті, газетах і журналах, надаються роботодавцями за результатами статистичних обстежень.

Зазначимо, що в теперішній час аналіз співвідношення попиту та пропозиції робочої сили будується на основі даних щодо числа та руху вільних робочих місць і вакансій, які покладені в основу заявок до служби зайнятості [1, с. 368]. Хоча відомо, що інформація про існуючі вакансії, яку повідомляють підприємства та організації до служби зайнятості, не відповідає дійсності — кількість вільних робочих місць значно занижене. Потрібно зазначити, що їх кількість не вимірює загальну потребу економіки в робітниках, оскільки число офіційних вакантних робочих місць значно менше, ніж їх реальна кількість в економіці. У зв'язку з цим вельми необхідно проводити додаткові статистичні дослідження існуючих співвідношень попиту та пропозиції робочої сили за різними соціально-економічними ознаками.

**Постановка завдання.** Оцінити ситуацію з попитом і пропозицією робочої сили за допомогою застосування статистичних методів аналізу. Основними напрямками статистичного аналізу попиту та пропозиції робочої сили є:

- динаміка співвідношення попиту та пропозиції робочої сили;
- співвідношення попиту та пропозиції робочої сил у регіональному розрізі;
- кластерно-ієрархічний аналіз подібності структури попиту та пропозиції за видами економічної діяльності;
- співвідношення попиту та пропозиції робочої сили за професійним складом;
- оцінка факторів впливу на попит, пропозицію робочої сили та їх співвідношення на ринку праці.

**Результати.** За кілька останніх років в Україні попит на робочу силу має тенденцію до зниження, ідентична тенденція стосується і пропозиції. Період 2007—2008 років відзначився своєрідним піком попиту на робітників і з того часу, за останніх шість років, попит на робочу силу знизився на 72 %. Пропозиція, у свою чергу, на кінець 2013 р. знизилася на 26 % відносно 2007 р. Найвище значення показника кількості зареєстрованих незайнятих зафіксовано у січні 2009 р. — 930 тис. осіб, що пояснюється розгортанням світової фінансової кризи, яка мала своє відображення й на ринку праці. У відповідний період 2013 р. пропозиція робочої сили була на 43,5 % меншою — 525,1 тис. осіб.

Зазначимо, що попит на робочу сили знижується швидшими темпами. Це свідчить про збільшення навантаження на одне робоче місце з 4 осіб на одну вакансію, у 2007 році, до 10 осіб на кінець 2013 року. Статистичні дані темпів приросту в середньому з 2007 р. по 2013 р. свідчать, що навантаження на робочі місця росте щороку. Найзначиміше зростання відбулося у 2009 р. порівняно із 2008 р. У цей період показник навантаження на вільні робочі місця зріс у 2,3 разу. Виключенням із цієї тенденції є лише 2010 р., коли було зафіксовано зниження навантаження на вільні робочі місця на 29 %. У 2009 р. значення цього показника в середньому становило 9 осіб на одну вакансію, а в 2010 році відбулося скорочення до 6 осіб.

Проведене дослідження свідчить про те, що за період 2007—2013 рр. попит та пропозиція на робочу силу носять сезонний характер. Спостерігається тенденція до збільшення незайнятих на початок і кінець кожного року, а попиту на робочу силу навпаки — максимальні екстремуми зафіксовано у весняно-літній період. Період, що розглядається, відзначаються найвищим навантаженням незайнятих осіб на вільні вакансії у зимовий період (грудень-лютий), у той час як найнижчі значення показника спостерігаються у серпні-вересні. Тобто, протягом року показник навантаження на робочі місця може коливатися від 10 осіб на одне робоче місце у січні, до 5 осіб у серпні, як це зареєстровано на ринку праці 2013 році (рис. 1).

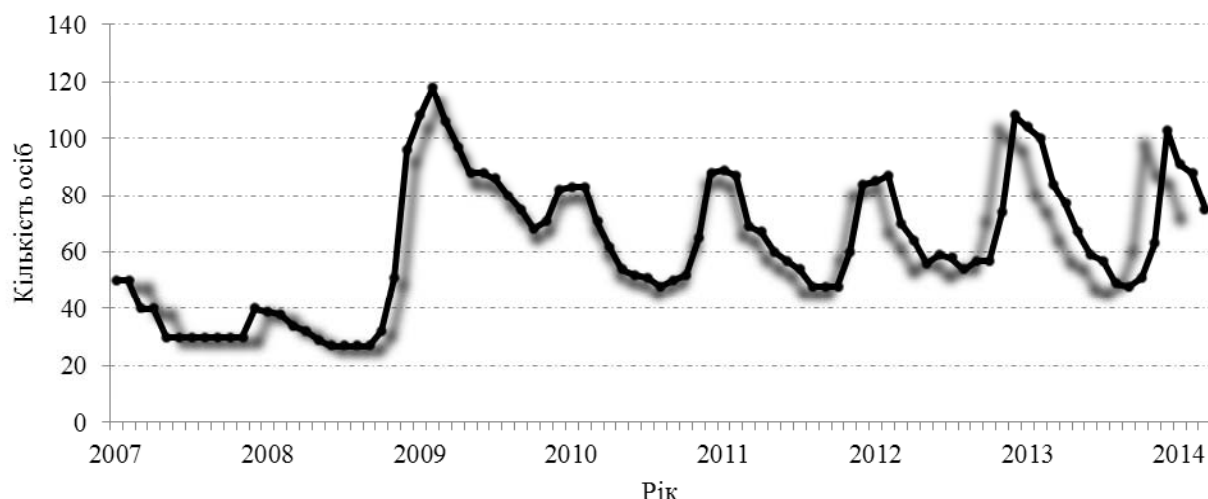


Рис. 1. Навантаження незайнятих осіб на 10 вільних робочих місць на ринку праці України 2007—2013 рр.

*Джерело:* складено автором за даними [2].

У середньому значення показника навантаження незайнятих осіб на вільні робочі місця відхиляється від середнього за рік на 21,8 %.

На основі місячних даних за 2007—2013 рр. виявлено основні тенденції попиту, пропозиції та їх співвідношення й здійснено короткостроковий прогноз на один рік. Очікується, що в середньому в 2014 р. порівняно із 2013 р. кількість незайнятих осіб знизиться на 1 %, у той час як кількість вакансій на ринку праці зросте на 1,1 %. Відповідно прогноз навантаження незайнятих осіб на вільні вакансії виявив тенденцію до скорочення значення цього показника у 2014 р., у середньому за рік, до 7 осіб на одне вільне робоче місце.

Результати аналізу співвідношення попиту та пропозиції робочої сили України за регіонами засвідчили, що найвище значення показника навантаження на вакантні місця спостерігалися у західних і центральних областях країни, лідерами серед яких є Вінницька, Хмельницька та Черкаська обл., навантаження на одне робоче місце в яких відповідно становить 78, 76 і 43 осіб на вакантне місце. Інша ситуація спостерігається в Автономній республіці

Крим, Дніпропетровській, Одеській, Київській і Харківській областях. Навантаження у цих областях коливається від 4 до 7 осіб на вакансію. Необхідно виділити м. Київ, навантаження в місті є найнижчим результатом по Україні — 1 особа на вакантне місце.

Аналіз динаміки навантаження на робочі місця засвідчив значний дисбаланс між попитом і пропозицією. У період 2012—2013 рр. найбільшого зростання значення показника навантаження на вільні робочі місця зазнали: Херсонська обл. (+6 осіб), Донецька обл., Львівська обл. і м. Севастополь (+7 осіб у кожній) і Вінницька обл., навантаження в якій зросло на 20 осіб, з 58 осіб на одну вакансію у 2012 р. до 78 осіб у 2013 р. Ріст значення показника навантаження на вільні вакансії по цих областях стало результатом значного зниження попиту на робочу силу у кожній з них. Найбільшого зниження значення показника навантаження на робочі місця зазнали Черкаська, Запорізька, Івано-Франківська та Хмельницька області. Показник навантаження знизився на 124, 38, 19 і 17 осіб на вакансію відповідно.

Диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили різні по областях. Для ринку праці важко підходити комплексно до усєї території країни. Тому доцільно проводити регулювання використовуючи групування областей України за подібністю структури попиту та пропозиції за видами економічної діяльності, при допомозі кластерно-ієрархічного аналізу. За подібністю структури незайнятих осіб за видами економічної діяльності, у ході дослідження, виділено 5 основних кластерів.

У кожного з них є свої особливості, на основі яких вони й згруповані. Для першої групи (АР Крим, м. Київ, м. Севастополь) характерна висока частка незайнятих у сфері «оптовороздрібної торгівлі», у другій групі (Донецька обл., Закарпатська обл., Івано-Франківська обл., Львівська обл.) кожен четвертий із незайнятих зареєстрований у «переробній промисловості». Для третьої групи (Вінницька обл., Кіровоградська обл., Миколаївська обл., Херсонська обл., Одеська обл.) характерна висока незайнятість у сфері «сільського господарства» — у середньому 45 % із всіх зареєстрованих незайнятих.

Що стосується попиту на робочу силу, то у ході дослідження виділено вісім груп подібності за структурою. Із особливостей першої групи (АР Крим, Кіровоградська обл., Одеська обл., Житомирська обл., Київська обл., Тернопільська обл.) — кожна п'ята зареєстрована вакансія із сфери «державне управління й оборони, обов'язкового соціального страхування». Для другої групи (м. Київ, м. Севастополь) характерна низька частка вакансій у «сільському господарстві» — 0,7 %. У четвертій групі (Вінницька обл., Сумська обл., Хмельницька обл., Черкаська обл., Чернігівська обл.), навпаки, зафіксовано порівняно значну частку вакансій у «сільському господарстві» — 12 %. Для Івано-Франківської обл., яка виділена у окремий кластер, характерно 30 % вакансій у сфері «освіти», що порівняно з іншими областями дуже високий показник. Сьома група (Дніпропетровська обл., Запорізька обл., Донецька обл., Луганська обл.) — характеризується високою питомою вагою «переробної промисловості» — 25 % у середньому.

За професійним складом найзбалансованішою групою у 2013 р. є «кваліфіковані працівники з інструментом». Навантаження на одне робоче місце в цій групі складає лише 4 осіб і по відношенню до інших груп така ситуація виглядає досить прийнятною. Для порівняння: у «технічних службовців» — 16 осіб на одну вакансію, а у «кваліфікованих робітників сільського господарства» — 35 особи на одне вільне робоче місце [3].

Структура потреби та пропозиції працівників за професійними групами зазнала значних змін у період із 2007 по 2013 роки. Спостерігається тенденція скорочення потреби у «спеціалістах по роботі з інструментом та з експлуатації технологічного устаткування». Зменшилася частка попиту на працівників у сфері «сільського господарства». Ситуація у цій групі залишається однією з найгірших у країні.

Встановлено, що за допомогою економічних факторів можливо впливати на кількість нових робочих місць і вакансій. До основних факторів впливу, в яких виявлено тісний кореляційний зв'язок із показниками попиту та пропозиції, віднесено рівень працевлаштування, кількості вивільнених осіб, прями іноземні інвестиції на одну особу, валовий регіональний продукт і середня заробітна плата. Проте на сучасному етапі розвитку ринку праці в Україні слабо розвинені реальні механізми забезпечення впливу на попит та пропозицію робочої сили [4, с. 132].

**Висновки.** Однією з основних проблем функціонування ринку праці є існуючий дисбаланс між попитом на кваліфіковану робочу силу та її пропозицією. Це може призводити до негативних наслідків — насамперед, зростання соціальної напруги в населення. Для забезпечення збалансованості у регіональному та професійно-кваліфікаційному розрізі виникає необхідність у державному регулюванні, що зможе привести структуру пропозиції робочої си-

ли у відповідність до попиту на робочу силу на ринку праці. Статистичний аналіз ринку робочої сили вельми необхідний для удосконалення механізму регулювання ринку праці.

### **Список використаних джерел**

1. *Бараник З. П.* Функціонування ринку праці: статистична оцінка: монографія / З. П. Бараник ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2007. — 392 с.
2. Офіційний веб-сайт «Державної служби статистики [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт «Державної служби зайнятості» [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>
4. *Єріна А. М.* Методологія наукових досліджень / А. М. Єріна: навч. посіб. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 212 с.

**15.10.2014 р.**